

**ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ
КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ**

Проект
впроваджується
Радою Європи в рамках
Плану дій для України
на 2018-2021 рр

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**Експертна оцінка проєкту Закону №2411 «Про внесення змін до
Кримінального процесуального кодексу України» від 11 листопада
2019 року з метою узгодження Кодексу з Висновком Генерального
директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи DGI
(2018)07 від 9 жовтня 2018 року**

Експертна оцінка підготовлена під егідою проєкту Ради Європи
«Дотримання прав людини в системі кримінальної юстиції України»

*на основі експертизи-рецензії пана Джеремі МакБрайда на початковий
аналіз, здійснений паном Євгеном Крапивіним*

А. ВСТУП

1. Ця експертна оцінка стосується проекту Закону №2411 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України» від 11 листопада 2019 року з метою узгодження Кодексу з Висновком Генерального директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи DGI (2018)07 від 9 жовтня 2018 року (далі – «Законопроект»).
2. Законопроект внесено до Верховної Ради Кабінетом Міністрів України.
3. У цій експертній оцінці розглянуто питання про те, чи дійсно вдасться досягнути мети Законопроекту, а саме – узгодження Кримінального процесуального кодексу (далі – «Кодекс») із Висновком Генерального директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи DGI(2018)07 від 9 жовтня 2018 року (далі – «Висновок 2018»), за допомогою запропонованих у документі змін.
4. Висновок 2018 року ґрунтувався на проекті Закону України № 7279 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (далі – «Законопроект № 7279»). Не всі положення, які стосуються Кодексу та які були прокоментовані у Висновку 2018 року, прийнято саме в тому вигляді, у якому їх представлено в Законопроекті № 7279, але жодна з таких розбіжностей не є суттєвою для цієї експертної оцінки.
5. Ця експертна оцінка ґрунтується на англomовному неофіційному перекладі Законопроекту, який надав Секретаріат Ради Європи.
6. Експертна оцінка була підготована на основі експертизи-рецензії Джеремі Макбрайда (Jeremy McBride)¹ на початковий аналіз Євгена Крапивіна² під егідою проекту Ради Європи «Дотримання прав людини в системі кримінальної юстиції України».

В. ЗАПРОПОНОВАНІ ЗМІНИ

7. Зміни, запропоновані в Законопроекті, виражено в чотирьох формах, а саме:
 - (а) повне виключення положень (або їхніх частин), які оцінювали як проблематичні у Висновку 2018 року,
 - (б) зміна таких положень,
 - (в) подальші зміни, що випливають з блоків (а) та (б) вище, та
 - (г) інші питання, які не розглянуто у Висновку 2018 року.

¹ Монктон Чемберс, барістер (Лондон) та запрошений професор, Центральноєвропейський університет (Будапешт).

² Український юрист, експерт з кримінальної юстиції в ГО «Центр політико-правових реформ», національний консультант проекту «Дотримання прав людини в системі кримінальної юстиції»

8. Перша група включає пункт 7¹ частини першої статті 3, статтю 39¹, частину одинадцяту статті 216, частину четверту статті 218, частину третю статті 298, статтю 298¹, частину другу та четверту статті 298², статтю 298³, частину другу статті 298⁴, частину другу статті 298⁵, частину першу статті 299, частину першу, другу, четверту і п'яту статті 301, та частину першу і другу статті 381.

9. Таким чином, ці зміни були б цілком доречні.

10. Третя група охоплює зміни, які будуть внесені до пункту 19 частини першої статті 3, статті 83, статті 167, пункту першого частини четвертої статті 219, статті 290, частини другої та третьої статті 294, частини першої статті 298 та статті 314.

11. Жодна з цих запропонованих змін не буде проблематичною.

12. Четверта група включає пункт восьмий частини першої статті 3 та частину восьму статті 95, які передбачають невеликі технічні коригування, **проте жодна з них не становитиме проблем.**

13. Положення другої групи, до яких вносяться зміни відповідно до Висновку 2018 року, це пункт 4¹ частини першої статті 3, частина третя статті 38, стаття 40¹, стаття 71, пункт п'ятий частини першої статті 169, стаття 214, частина друга статті 217, частина третя статті 219, частина перша статті 300, частина третя статті 381, частина перша статті 382, їх послідовно розглянуто нижче.

Пункт 4¹ частини першої статті 3

14. Запропонована зміна фактично спрощує визначення терміна «дізнавач» шляхом вилучення детального переліку органів і лише зберігає більш загальне посилання на органи, уповноважені Кодексом проводити досудове розслідування кримінальних проступків. Такий підхід дозволяє уникнути непотрібного дублювання зі статтею 38 і в поєднанні з іншими змінами фактично означає, що більше не існуватиме окремої структури для розслідування кримінальних проступків.

15. Отже, питання, яке викликало стурбованість у Висновку 2018 року, вдасться вирішити через запропоновану зміну.

Частина третя статті 38

16. Запропонована зміна, яка виключить «підрозділи дізнання або», стане елементом спрощення структури, що й було рекомендовано у Висновку 2018 року. Таким чином, це було б доречно.

Стаття 40¹

17. Запропонована зміна виключить частини з другої по четверту, які встановлюють повноваження дізнавача і щодо яких у Висновку 2018 року було

висловлено певну занепокоєність, а також питання, пов'язані зі здійсненням таких повноважень. Унаслідок цього дізнавача буде наділено тими ж повноваженнями, що й слідчого.

18. Отже, питання, яке викликало стурбованість у Висновку 2018 року, вдасться вирішити через запроповану зміну.

Стаття 71

19. Комбінований ефект запропованої зміни до частини другої статті 71 і виключення доданого раніше пункту сьомого частини четвертої статті 71, дозволить усунути те занепокоєння, яке містить Висновок 2018 року, оскільки спеціаліст більше не зможе робити висновків щодо різних дій до внесення інформації до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що відтак потенційно виключить можливість участі підозрюваного в таких діях.
20. Отже, питання, яке викликало стурбованість у Висновку 2018 року, вдасться вирішити через запроповану зміну.

Пункт 5 частини першої статті 169

21. Запропонована зміна передбачає виключення раніше внесеного положення, що стосується припинення тимчасового вилучення майна у справах про кримінальні проступки, яке у Висновку 2018 року було визнано таким, що породжує невизначеність у контексті застосовності до них інших положень частини першої статті 169.
22. Отже, питання, яке викликало стурбованість у Висновку 2018 року, вдасться вирішити через запроповану зміну.

Стаття 214

23. Пропоновані зміни спричинять виключення раніше внесених правок до частини першої та третьої статті 214. Вони стосувалися призначення дізнавача (і, зокрема, його призначення керівником органу дізнання) та наділення його різними повноваженнями щодо розслідування до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, щодо яких у Висновку 2018 року було висловлено занепокоєння.
24. Таким чином, питання, які викликали стурбованість у Висновку 2018 року, будуть вирішені завдяки пропонованим змінам.

Частина друга статті 217

25. Запропонована зміна виключає останнє речення, що скасовує застосування глави 25, яка стосується особливостей досудового розслідування щодо кримінальних проступків. Як така, вона залишає основну частину правки, яка було предметом занепокоєння у Висновку 2018 року. Проте сутність

вираженого в ньому занепокоєння пов'язана з тим, що воно по суті було обумовлено існуванням окремих слідчих структур, яких більше не буде. Крім того, інші запропоновані зміни, які вже було обговорено, і пропонуване виключення останнього речення з цього положення означатимуть, що одні й ті ж правила досудового розслідування застосовуватимуться як щодо злочину, так і щодо кримінального проступку.

26. Таким чином, занепокоєння, висловлене у Висновку 2018 року, більше не буде виникати з огляду на запроповану зміну та інші запропоновані зміни.

Частина третя статті 219

27. Пропонована зміна до частини третьої статті 219 встановлює строк закінчення досудового розслідування, який складає 20 днів із моменту вручення повідомлення про підозру у вчиненні кримінального проступку. Такий підхід усуває надмірно велику кількість граничних строків у наявному положенні для кримінальних проступків і приймає рекомендацію про єдиний граничний строк, який складає 20 днів. Відтак це доречно.

Частина перша статті 300

28. Запропонована зміна виключить раніше внесену правку, яка дозволяє відбирати пояснення, проводити медичне освідчування та виконувати низку інших дій. Це обумовлюється їх виключенням з частини третьої статті 214 – усунення питань, що викликають занепокоєння у Висновку 2018 року, – а відтак буде доречним.
29. Водночас занепокоєння, про яке йшлося у Висновку 2018 року і яке стосувалося перегляду практики проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що застосовуються до всіх кримінальних проступків, як виглядає, не взято до уваги. Це потенційно проблематично, якщо взяти до уваги те, що Висновок 2018 року нагадав про стурбованість Європейського суду з прав людини щодо використання таких повноважень стосовно занадто широкого кола правопорушень³.
30. Таким чином, було б доцільно обмежити коло кримінальних проступків, щодо яких можуть проводитись негласні слідчі (розшукові) дії.

Частина третя статті 301

31. Пропонована зміна замінить положення, що стосується тривалості затримання особи, положенням, яке стосується відкриття матеріалів іншій стороні. Зміст останнього положення цілком доречний.

Частина третя статті 381

32. Жодних змін до цього положення не запропоновано. Однак обґрунтування його збереження є сумнівним, оскільки в ньому відсутній основний зміст щодо здійснення провадження, незважаючи на умову, що «спрощене провадження

³ Див. «Йордачі та інші проти Молдови» (Iordachi and Others v. Moldova), № 25198/02, 10 лютого 2009 року, п. 44.

щодо кримінальних проступків здійснюється» з урахуванням викладених у ньому положень. Це положення також не мало б сенсу, якби слово «параграф» замінили б словом «стаття», оскільки єдина форма спрощеної процедури зараз передбачена в частині другій цієї статті, яка була визнана проблематичною у Висновку 2018 року і яку у кожному разі виключать Закономпроектом.

33. *Отже, необхідно або наповнити цей пункт змістом, або вилучити фразу «з урахуванням положень цього параграфа».*

Частина перша статті 382

34. Запропонована зміна вимагатиме вивчення матеріалів до ухвалення «вироку».

35. Отже, питання, яке викликало стурбованість у Висновку 2018 року, вдасться вирішити через запропоновану зміну.

С. ВИСНОВОК

36. Пропоновані Закономпроектом зміни загалом узгоджують положення Кодексу з Висновком 2018 року.

37. Два питання все ще потребують уваги. Перше, це необхідність перегляду застосування негласних (слідчих) дій до кримінальних проступків загалом, що передбачається частиною першою статті 300. Друге, у частині третій статті 381 треба або додати змісту, або виключити фразу *«з урахуванням положень цього параграфа».*